

УДК 339.94

РІЗНОСПРЯМОВАНІСТЬ НАСЛІДКІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Кушнарєнко Ольга Петрівна, аспірант, Державний вищий навчальний заклад
«Маріупольський державний університет»

Kushnarenko Olga, postgraduate student, State Higher Educational Establishment "Mariupol State University"

Kushnarenko O. Omni Directional Effects of Globalization in the World Economy.

The globalization as a complex of phenomenon determined by the general effects of globalization was investigated. Obtained patterns of globalization as a contradictory process of modern world economic development. Analyzed the internal contradictions of the world economy, concluded a multi-directional impact of globalization in the world economy. Identified positive and negative aspects of globalization. Emphasized the vulnerability of the global economy due to the high degree of economic interdependence among countries, the uncontrolled flow of speculative capital. It was stressed that the impact of globalization on the economies of a multidimensional nature: covers the production of goods and services, the usage of the workforce, investment in physical and human capital, technology and moving them from one country to another. It identifies the main contradiction of the global economical system - the formation within the economically developed countries of the closed economic system: the concentration in post-industrial countries, most intellectual and technological capacity; the concentration of major trade flows within developed countries; This focus investment flows between developed countries; one-way direction of migration flows from less developed to more developed countries. It is proved that globalization is contradictory and multidirectional process that requires regulation at the national and interstate levels, necessitating further investigation of symptoms and the challenges of globalization at the present stage of world economic development.

Кушнарєнко О.П. Різностпрямованість наслідків глобалізації у світовій економіці.

Досліджено глобалізацію як комплексне явище, визначено узагальнені наслідки глобалізації. Виділено закономірності глобалізації як суперечливого процесу сучасного світогосподарського розвитку. Проаналізовано внутрішні протиріччя світового господарства, зроблено висновок щодо різностпрямованості наслідків глобалізації у світовій економіці. Визначено позитивні і негативні прояви наслідків глобалізації. Наголошено на вразливості глобальної економіки через високий ступінь економічної взаємозалежності країн, неконтрольовані потоки спекулятивних капіталів. Підкреслено, що вплив глобалізації на економіку країн має багатоаспектний характер: охоплює виробництво товарів і послуг, використання робочої сили, інвестицій у фізичний та людський капітал, технології та їх переміщення з одних країн в інші. Визначено головне протиріччя глобальної економічної системи - формування в рамках економічно розвинутих країн замкнутої господарської системи: концентрація в постіндустріальних країнах більшої частини інтелектуального і технологічного потенціалу; концентрація основних торговельних потоків в межах розвинутих держав; переважна спрямованість інвестиційних потоків між розвинутими країнами; одностороння спрямованість міграційних потоків з менш розвинутих країн в більш розвинуті. Обґрунтовано, що глобалізація, як суперечливий і різностпрямований процес, потребує регулювання на національному та міждержавному рівнях, що зумовлює необхідність подальшого дослідження проявів і викликів глобалізації на сучасному етапі світогосподарського розвитку

Кушнаренко О.П. Разнонаправленность последствий глобализации в мировой экономике.

Исследована глобализация как комплексное явление, определены обобщенные последствия глобализации. Выделены закономерности глобализации как противоречивого процесса современного мирохозяйственного развития. Проанализированы внутренние противоречия мирового хозяйства, сделан вывод о разнонаправленности последствий глобализации в мировой экономике. Определены позитивные и негативные проявления последствий глобализации. Подчеркнута уязвимость глобальной экономики вследствие высокой степени экономической взаимозависимости стран, неконтролируемых потоков спекулятивных капиталов. Подчеркнуто, что влияние глобализации на экономику стран имеет многоаспектный характер: охватывает производство товаров и услуг, использование рабочей силы, инвестиций в физический и человеческий капитал, технологии и их перемещение их одних стран в другие. Определено главное противоречие глобальной экономической системы – формирование в рамках экономически развитых стран замкнутой хозяйственной системы: концентрация в постиндустриальных странах большей части интеллектуального и технологического потенциала; концентрация основных торговых потоков в рамках развитых государств; преимущественная направленность инвестиционных потоков между развитыми странами; односторонняя направленность миграционных потоков из менее развитых стран в более развитые. Обосновано, что глобализация, как противоречивый и разнонаправленный процесс, требует регулирования на национальном и межгосударственном уровнях, что обуславливает необходимость дальнейшего исследования проявлений и вызовов глобализации на современном этапе мирохозяйственного развития.

Постановка проблеми. Друга половина ХХ ст. характеризувалась подальшим збільшенням масштабів господарської діяльності, розширенням зв'язків між різними країнами, поглибленням міжнародного розподілу праці. У світовій економіці практично не залишилось країн, які б не взаємодіяли між собою економічно, не були б включені до системи виробничих відносин і взаємозалежностей. Світ, при всіх його складностях і протиріччях, в економічному відношенні представляє собою певну цілісність, єдність. [1, с.7]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем глобалізації світового господарства присвячені роботи таких зарубіжних та українських вчених, як К.Акамацу, О.Білорус, В.Будкін, Р.Вернон, Дж.Гелбрейт, Дж.Даннінг, Р.Кейвз, Ч.Кіндлебергер, П.Кругман, Д.Лук'яненко, Ю.Макогон, В.Новицький, В.Рокоча, С.Хаймер, О.Шнирков, С.Якубовський та інші. Незважаючи на значну кількість робіт з досліджуваної проблематики, питання спрямованості наслідків глобалізації з урахуванням особливостей сучасного етапу розвитку світового господарства потребує подальшого опрацювання.

Метою статті є аналіз змісту і особливостей прояву наслідків глобалізації як різноспрямованого процесу.

Результати дослідження. Як комплексне гео економічне, геополітичне й геогуманітарне явище, глобалізація в цілому характеризується: комплексною інтеграцією світових ринків, регіональних економічних систем, усіх сфер людської діяльності; поступовим перетворенням світового економічного простору в цілісну структуру, де безперешкодно переміщуються капітали, товари, послуги, вільно поширюються ідеї й пересуваються їх носії, стимулюючи розвиток сучасних інститутів і вдосконалюючи механізми їх взаємодії; інтенсифікацією регіональних інтеграційних процесів, що призводить, з одного боку, до виникнення єдиного економічного простору та отримання відповідного ефекту за рахунок зростання масштабів виробництва, а з іншого - до сегментації світового ринку, до секторизації єдиного світового господарства внаслідок створення відносно замкнених торгово-економічних блоків та інтеграційних угруповань; розширенням сфери діяльності транснаціональних компаній, створенням системи транснаціональної економічної дипломатії; зростаючим значенням інтелектуально-

інформаційних та комп'ютерно-комунікаційних складових економічного розвитку; прискореними темпами фінансової та інвестиційної централізації; поступовим «розмиванням» економічних кордонів країн тощо. [2, с.382]

До узагальнених наслідків належать *зміна політичного середовища* (після другої світової війни між основними країнами, що займались торгівлею, відбулись переговори щодо скорочення митних тарифів і квот, а також щодо усунення обмежень на прямі іноземні інвестиції на території цих країн. Багато з цих домовленостей були досягнуті в процесі роботи з укладання Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (GATT), а також в результаті зусиль наступника вказаної організації – Світової організації торгівлі (СОТ). Регіональні організації, такі як Європейський Союз, Загальний ринок країн Південної Америки (MERCOSUR) і Північноамериканська угода щодо вільної торгівлі (NAFTA), також послабили обмеження на інвестиційну діяльність і на торгівлю між країнами-учасниками цих договорів), *зміна технологічного середовища* (зміни у політиці країн в умовах глобалізації активізували міжнародні ділові операції. Нові технології в області систем зв'язку, транспортних мереж і засобів обробки інформації підвищили швидкість прийняття рішень і прибутковість міжнародного бізнесу. Технологічні досягнення роблять процес управління територіально віддаленими компаніями набагато більш дієвим у порівнянні з попередніми десятиліттями, активізуючи проникнення компаній на міжнародні ринки). [3, с.16-18]

Усвідомлення наслідків глобалізації відбулось в 90-х роках ХХ ст. Дані наслідки стали очевидними після виділення певних *закономірностей глобалізації*, які найбільш повно визначив О.Білорус: глобалізація у світовому суспільстві є явищем об'єктивним і її прояв обумовлено законами природи; можна і треба розрізняти політичний, економічний, культурний та інший глобалізм; фактором глобалізаційного процесу є двосторонність; глобалізація як один із законів розвитку людства, є проявом дії закону напруг і конфліктів розвитку; в рамках взаємозв'язку «глобалізаційний процес – умови контактування учасників глобалізації» діє позитивний зворотний зв'язок, внаслідок чого процес глобалізації розвивається зі швидкістю, яка з часом зростає; об'єктивний процес глобалізації розвивається за активної усвідомленої участі людей, що зумовлює необхідність підвищення уваги людської спільноти до необхідності більш зваженого і продуманого підходу до своєї участі у ньому; першоосновою будь-яких людських мотивацій до активності в рамках глобалізаційних процесів є прагнення до безпеки. [4, с.64-70]

Одночасно глобалізація, хоча і виступає об'єктивним процесом планетарного масштабу, є найбільш суперечливим процесом сучасного світогосподарського розвитку. [5, с.21] Глобалізація економічного розвитку зумовила появу проблем, зумовлених внутрішніми *протиріччями* світового господарства, до яких слід віднести такі: неспівпадання інтересів глобалізації світового ринку з національними інтересами країн-учасниць; нездатність ринку до самоврегулювання, що зумовило виникнення глобальної економічної кризи; наявність протиріч у міжнародній системі наднаціонального регулювання – між діяльністю міжнародних організацій і системою міжнародного права; посилення нестабільності світової економіки внаслідок появи нових глобальних загроз.

Виділяють також систему менш узагальнених суперечностей: 1) суперечності між загальнолюдськими інтересами у взаємозалежному світі та національно-етнічними особливостями, між глобалізацією і прагненням до ідентичності, соціальних спільностей тощо; 2) проблеми несумісності різних локальних цивілізацій, їх суперечливого взаємного впливу – проблеми, які не пом'якшуються, а, навпаки, загострюються в період прискореної глобалізації; 3) суперечності між об'єднанням і фрагментацією, інтеграцією і відцентровими тенденціями, гомогенізацією та диверсифікацією; 4) суперечності, що поглиблюються внаслідок нерівномірності світового розвитку, що проявляється у зростаючому розриві у рівні доходів між зоною «золотого мільярда» і рештою населення світу; 5) науково-технічні диспропорції та соціально-економічна поляризація, яка посилюється внаслідок того, що на антагонізми, притаманні індустріальним суспільствам, накладаються суперечності

інформаційної епохи розвитку людства; 6) суперечності між транснаціональними корпораціями, їх політикою і інтересами різних категорій працівників найманої праці, вимогами їх організацій; 7) суперечності, що випливають з потреб розширення громадянської участі, поглиблення демократії на різних рівнях, з одного боку, і реальною владою великих господарюючих суб'єктів, які прагнуть уникати контролю за своєю політикою – з іншого. [6, с.38-39]

Тобто поряд з тим, що економічна глобалізація відкриває нові перспективи розвитку національних господарств, її наслідки є достатньо складними і багатоглибкими. Глобалізація має позитивні наслідки переважно для розвинутих країн світової економіки, одночасно призводячи до поглиблення проблем менш розвинутих країн. Перш за все, це стосується сфери науково-технічної діяльності, розвиток якої вимагає значних інвестиційних вкладень у сферу освіти і науки, і нестача яких є характерною, зокрема, для країн з менш розвинутою економікою, що апіорі зумовлює їх відставання від розвинутих країн, навіть незважаючи на наявність в останніх значного інтелектуального потенціалу, що призводить до збільшення розриву між провідними державами світу і периферією.

На те, що глобалізація є *різноспрямованим процесом*, вказують всі дослідники. На думку провідних економістів-міжнародників, глобалізація дискредитує традиційні уявлення стосовно умов, факторів, джерел і критеріїв успіху особистостей, малих і великих груп людей практично всіх сфер діяльності, корпорацій, країн, регіонів світу. [7, с.20] З одного боку, її сутнісні риси в цілому сприяють підвищенню ефективності світового господарства, економічному і соціальному прогресу людства. З іншого боку, форми прояву вказаних сутнісних рис наносять шкоду інтересам широких верств населення і цілих країн світу, які не входять до числа «золотого мільярду». [8, с.230]

Загалом глобалізація – це об'єктивний процес планетарного масштабу, який має як прогресивні наслідки, так і негативні. Виступаючи як об'єктивна тенденція розвитку людства, глобалізація відкриває додаткові можливості для економік окремих країн. Але ймовірні вигоди супроводжуються певними втратами і загрозами для національних економік не тільки бідних, але й багатих країн, якщо вони не мають можливостей контролю того, що відбувається із зовні.

До *позитивних наслідків глобалізації* можна віднести такі: поглиблення спеціалізації й міжнародного поділу праці; економія на масштабах виробництва; вигреш від вільної торгівлі на взаємовигідній основі; посилення конкуренції, що стимулює подальший розвиток нових технологій і поширення їх серед країн; сприяння загостренню міжнародної конкуренції; підвищення продуктивності праці в результаті раціоналізації виробництва на глобальному рівні й поширення передових технологій, а також конкурентного тиску на користь безперервного впровадження інновацій у світовому масштабі; створення можливості для країн мобілізувати значний обсяг фінансових ресурсів; створення серйозної основи для вирішення загальних проблем людства, у першу чергу, екологічних. [9, с.24-25]

Переваги економічної глобалізації не реалізуються автоматично, і не всі країни відчувають їх однаковою мірою, оскільки вигоди від глобалізації розподіляються нерівномірно: на 20% населення планети, що живе в найбагатших країнах, припадає 86% світового ВВП, а на 20% найбідніших країн – 1%. [10, с.2] При цьому питання щодо того, якою мірою глобалізація економічного життя впливає на ступінь диференціації економічного розвитку, не має однозначної відповіді. Дослідження показують, що після 1965р. рівень душевого доходу в обох групах країн подвоївся, але розрив залишився незмінним. [11, с.28-29]

Хоча визнаних критеріїв справедливого розподілу економічного ефекту глобалізації не існує, тим не менш, можна говорити про наявність певної асиметрії у даному процесі, перш за все, в координатах «центр – периферія».

До *суперечливих і негативних сторін глобалізації* слід віднести, перш за все, такі: протиріччя між глобалізацією економіки як об'єктивним процесом з його позитивними ефектами і сьогодишньою моделлю (політикою) глобалізації; переваги глобалізації

розподіляються нерівномірно; неоліберальна модель породила диференціацію світу на країни що виграли від глобалізації, і які програли в результаті неї; процеси глобалізації зменшують економічний суверенітет як атрибут влади національних держав і потенціал економічного регулювання відповідних національних урядів, що опиняються в зростаючій залежності від ТНК; глобалізація, істотно ослабивши традиційні національні системи державного регулювання економіки, в той же час не призвела до створення дієвих міжнародних, а тим більше національних, механізмів регулювання (виключенням є ЄС, перш за все, єврозона); швидке перенесення економічних збоїв і фінансових криз з одних регіонів світу в інші, а при поєднанні ряду негативних чинників – додавання їм глобального характеру; розвинуті цивілізації, які вступають в постіндустріальну еру, використали переваги глобалізації, перемістивши в менш розвинуті країни масове і екологічно шкідливе виробництво; глобалізація стала середовищем для різкого посилення транскордонної злочинності; хоча результати науково-технологічної глобалізації прямо або опосередковано використовуються всім людством, в першу чергу, вони слугують інтересам ТНК і країн «золотого мільярда»; деіндустріалізація економіки як істотне падіння значення обробної промисловості в економіці країни. [9, с.25-26; 8, с.230-236]

Одним з найбільш важливих негативних наслідків глобалізації (в контексті привілейованого становища розвинутих країн) може слугувати відтік мізків з менш розвинутих країн: багаті країни, що притягують до себе інтелектуальну міграцію, опиняються у великому вигаши, а країни, які втрачають свій інтелектуальний потенціал – у великому програші. При цьому відтік мізків нерідко поєднується із втечею капіталів з відповідних країн, що означає перерозподіл кредитних ресурсів на користь багатих країн, гальмуючи розвиток бідних, що ще більшою мірою посилює нерівномірність розподілу вигод від глобалізації. [11, с.33-34]

Високий ступінь економічної взаємозалежності країн, неконтрольовані потоки спекулятивних капіталів зробили глобальну економіку вразливою (фінансовий крах в Південно-Східній Азії, бразильська і аргентинська кризи підтвердили реальність загрози руйнівної ланцюгової реакції). [11, с.34] Так, найважливіша особливість сучасної валютно-фінансової системи полягає у високому ступені інтернаціоналізації капіталу при збереженні національно-державної форми організації грошово-фінансових систем. Свобода фінансових потоків поряд із беззаперечними вигодами для інвесторів (розширення можливостей формування фінансових портфелів) і для реципієнтів (можливість залучення додаткових ресурсів) одночасно породила суттєві проблеми, перш за все, деструктивні валютно-фінансові кризи. Крім того, інновації у фінансовій сфері випереджають розвиток способів їх регулювання, що само по собі загрожує дестабілізацією національних і міжнародних фінансових ринків. [11, с.35-36]

Наступний негативний наслідок – виклик суверенітету національних держав: процес глобалізації не може не вступати в протиріччя з національно-державною формою організації суспільно-економічного устрою. Перехід значної частини контролю над національною економікою до ТНК і міжнародних організацій (у яких свої, нерідко протилежні інтересам суверенних держав, цілі) перетворюється на складну проблему: глобалізація знижує ефективність макроекономічної політики держав, призводячи до значної нестійкості внутрішніх ринків, зменшуючи конкурентні переваги національних продуцентів і погіршуючи екологічні стандарти. [11, с.37]

Таким чином, глобалізація впливає на економіку всіх країн, цей вплив має багатоаспектний характер. Вона охоплює виробництво товарів і послуг, використання робочої сили, інвестицій у фізичний та людський капітал, технології та їх переміщення з одних країн в інші. Це впливає на ефективність виробництва, продуктивність праці та конкурентоспроможність. [5, с.8]

Якщо оцінювати, що ж у кінцевому рахунку глобалізація несе країнам – загрозу чи нові можливості, то очевидно, що і те, і інше. Однак будь яка інша альтернатива відсутня.

Спроби обмежити чи відтермінувати на більш пізні періоди ефект глобалізації призведуть лише до зменшення вигод від неї і до збільшення втрат. [12]

Головне ж протиріччя глобальної економічної системи зумовлене формуванням в рамках економічно розвинутих країн замкнутої господарської системи, про що свідчать такі прояви вказаного процесу: концентрація в країнах, що вступили в постіндустріальну стадію розвитку, більшої частини інтелектуального і технологічного потенціалу людства; концентрація основних торговельних потоків в межах розвинутих держав і випередження ними за темпами зростання обсягів виробництва; переважна спрямованість інвестиційних потоків між розвинутими країнами, що пов'язано з новою якістю інвестиційної активності у вказаних країнах; одностороння спрямованість міграційних потоків з менш розвинутих країн в більш розвинуті.

Висновки. Основні сутнісні риси і наслідки глобалізації необхідно враховувати не тільки при розгляді реалій і тенденцій, що склались, але й при розробці прогнозів розвитку світової економіки на довгострокову і довгострокову перспективу.

Таким чином, глобалізація економіки, яка стала фактом наприкінці ХХ ст. та посилюється зараз, - явище складне, суперечливе, вона не усуває прірву між багатими і бідними, авангардними та відсталими цивілізаціями та народами, але створює деякі передумови для зменшення розриву в перспективі, при зміні нині переважаючої моделі глобалізації в інтересах ТНК та західних цивілізацій. [9, с.27] Відповідно глобалізація, як суперечливий і різноспрямований процес, потребує регулювання на національному та міждержавному рівнях, що зумовлює необхідність дослідження проявів і викликів глобалізації на сучасному етапі світогосподарського розвитку

Список використаних джерел

1. Ложачевська О.М. Сучасні технології міжнародного кадрового менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/10914/11-Lozachevska.pdf?sequence=1>
2. Міжнародна економіка / За ред. А. О. Задой, В. М. Тарасевича - К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.
3. Филиппова И.А. Мировая экономика и международный бизнес / И.А.Филиппова. – Ульяновск: УлГТУ, 2008. – 168с.
4. Білорус О.Г. Економічна система глобалізму: монографія / О. Г. Білорус. – К.: КНЕУ. 2003. – 360с.
5. Глобалізація та регіоналізація: виклики для економіки України: Монографія / Білик Р.С., Гаврилюк О.В., Євдокименко В.К., Лошенко В.С., Ляхович М.В., Марченко Т.В., Михайлина Д.Г., Никифорак Я.Д., Пасічна О.Ю. / За ред. В.Є. Лошенюка – Чернівці: Рута, 2010. – 516 с.
6. Стукало Н.В. Глобалізація та розвиток фінансової системи України/ Н. В. Стукало // Фінанси України. – 2005. – № 5. – С. 29-35.
7. Глобальна економіка ХХІ століття: людський вимір: монографія / Д.Г.Луцьяненко, А.М.Поручник, А.М.Колот та ін.; за заг. ред. Д.Г.Луцьяненка, А.М.Поручника. – К.: КНЕУ, 2008. – 420с.
8. Паньков В. Глобализация экономики: некоторые дискуссионные вопросы / В.Паньков // Безопасность Евразии. Журнал личной, национальной и коллективной безопасности. - №1, 2008, январь – март. – С. 221-245.
9. Глобальна економіка: конспект лекцій для студентів V курсу денної форми навчання спеціальності «Міжнародна економіка» / Відп. За випуск О.В.Воронова. – Одеса: ОНЕУ, ротاپронт, 2012. – 84с.
10. Human Development Report, UNDP, 1999. – NY. - Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/statistics/>

11. Богомолов О.Т. Мировая экономика в век глобализации / О.Т.Богомолов. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2007. – 359с.
12. Негативні наслідки глобалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.virtual.ks.ua/essays-term-papers-and-diplomas/1013-the-negative-effects-of-globalization.html>

References:

1. Lozhachevska, A.M. , "Modern technologies of international human resource management", ["Suchasni tehnologii mizhnarodnogo kadrovogo menedzhmentu"], available at: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/10914/11-Lozachevska.pdf?sequence=1>
2. "International Economics", (2012) ["Mizhnarodna ekonomika"], in Zak, A. and Tarasevich, V. (Ed.), K., Center of educational literature, 416p.
3. Fylyppova I.A. (2008), "The world economy and international business" ["Mirovaja jekonomika i mezhdunarodnyj biznes"], Ulyanovsk State Technical University, Ulyanovsk, p. 168.
4. Belarus A.G. (2003), "The economic system of globalization" ["Ekonomichna sistema globalizmu"], monograph, KNEU, Kyiv, 360 p.
5. Bilyk, R.S., Gavrilyuk, O.V. Yevdokymenko, V.K., Loshenyuk, V.E., Liakhovich, M.V., Marchenko, T.V., Mykhailyna, D.G., Nykyforak, Ya.D. and Pasichna, O.,(2010), "Globalization and regionalization: challenges for the economy of Ukraine"["Globalizacija ta regionalizacija: vikliki dlja ekonomiki Ukraïni"], in Loshenyuka, V.E. (Ed.), Monograph, Chernivtsi: Ruta, 516 p.
6. Stukalo, N.V. (2005), "Globalization and the development of the financial system of Ukraine" ["Globalizacija ta rozvitok finansovoï sistemi Ukraïni "], Ukraine Finance, No. 5, pp. 29-35.
7. Lukyanenko, D.H., Poruchnyk, A.M. and Kolot A.M. (2008), "The global economy XXI century: the human dimension" ["Global'na ekonomika XXI stolittja: ljuds'kij vimir"], monograph, for the Society, in Lukyanenka, D.H. and Poruchnyka, A.M. (Ed.), K., KNEU, 2008, p 420.
8. V. Pankov (2008, January-March), "Globalization of the economy, some discussion questions" ["Globalizacija jekonomiki: nekotorye diskussionnye voprosy"], V.Pankov, Security of Eurasia. Journal of the personal, national and collective security, No. 1, pp. 221-245.
9. "Global Economy: lecture notes for students V year full-time specialty "International Economics" ["Global'na ekonomika: konspekt lekcij dlja studentiv V kursu dennoi formi navchannja special'nosti "Mizhnarodna ekonomika"], Ans. For O.V.Voronova release, Odessa, ONEU, offset duplicator, 2012, 84 p.
10. "Human Development Report", UNDP, (1999), NY, available at: <http://hdr.undp.org/en/statistics/>
11. Bogomolov, O.T. (2007), "World Economy in centure of globalization" ["Mirovaja jekonomika v vek globalizacii "], ZAO "Publishing" Economy ", 359 p.
12. "The negative effects of globalization" ["Negativni naslidki globalizacii"], available at: <http://www.virtual.ks.ua/essays-term-papers-and-diplomas/1013-the-negative-effects-of-globalization.html>

Ключові слова: глобалізація, наслідки глобалізації, прояви глобалізації, виклики глобалізації, протиріччя світового господарства, різноспрямованість наслідків глобалізації.

Ключевые слова: глобализация, следствия глобализации, проявления глобализации, вызовы глобализации, противоречия мирового хозяйства, разнонаправленность следствий глобализации.

Keywords: globalization, the consequences of globalization, the effects of globalization, the challenges of globalization, the contradictions of the world economy, omni directional effects of globalization.

Рецензент: О.В. Булатова, д.е.н., професор, ДВНЗ «Маріупольський держаний університет».